

УДК 378.1:338.4

DOI 10.31494/2412-9208-2022-1-3-60-69

GLOBAL TRENDS OF EDUCATIONAL SYSTEMS DEVELOPMENT¹

СВІТОВІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ОСВІТНІХ СИСТЕМ

Jana PELIOVA,

PhD., Associate Professor

jana.peliova@euba.sk

<https://orcid.org/0000-0002-0305-0906>

*University of Economics in
Bratislava,*

✉ 1, Dolnozemska cesta,
Bratislava, 852 35, Slovak Republic

Яна ПЕЛІОВА,

доктор наук, доцент

*Економічний університет в
Братиславі,*

✉ Дольноземське ш., 1,
м. Братислава, 852 35,
Словацька Республіка

Tetyana NESTORENKO,

Candidate of Economic Sciences,
Associate Professor

tetyana.nestorenko@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0001-8294-6235>

*Berdiansk State Pedagogical
University,*

✉ 4, Schmidt st., Berdiansk,
Zaporizhzhia region, 71100, Ukraine

Oleksii SAMOILENKO,

Doctor of Pedagogical Sciences,
Associate Professor

alex1mdu@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-6374-4168>

*State Institution of Higher
Education «University of
Educational management»*

✉ 52-A, Sichovych striltsiv str.,
Kyiv, 04053, Ukraine

Olena MATVIICHUK-YUDINA,

Candidate of Pedagogical
Sciences, Associate Professor

metalen3@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0002-5906-5023>

National Aviation University,

*Державний заклад вищої освіти
«Університет менеджменту
освіти»*

✉ вул. Січових стрільців, 52-А,
м. Київ, 04053, Україна

Олена МАТВІЙЧУК-ЮДИНА,

кандидат педагогічних наук,
доцент

*Національний авіаційний
університет,*

¹ The article is the result of research carried out as part of the implementation of the project «Migration and university's impact on the city's economy: spatial approach» which is supported by The National Scholarship Programme of the Slovak Republic.

✉ 1, Liubomyra Huzara ave., Kyiv,
03058, Ukraine

✉ пр. Гузара Любомира, 1, Київ,
03058, Україна

Original manuscript received: November 01, 2022

Revised manuscript accepted: November 29, 2022

ABSTRACT

The article examines the main trends in the development of the education system and its separate link – higher education systems. The authors analysed the factors affecting the direction of higher education system development.

The study substantiates the main principles of the liberal system of higher education. The authors highlight such principles as the principles of democratization; impartiality and equality; mutual coordination of the goals of all levels of education to improve its quality; inclusion in education; obtaining applied knowledge, and ensuring the synergy of the worldview function of education and the acquisition of professional competences; ensuring a competent approach in the field of education; development of creative thinking; economic development regulation via the education system development; constant updating of knowledge due to informatization; permanent updating of knowledge due to informatization; individualization of education and autonomy of education; humanization of education; combination and interaction between science and practice; internationalization of education and science; integration ties of an interdisciplinary nature; general civilizational principle.

Based on the study of factual material on the influence of education on economic growth, the presence of these factors' mutual influence is determined in the article. Before the beginning of the full-scale invasion of Russia on the territory of Ukraine, the growth of the GDP of Ukraine was observed, while the number of higher education institutions and the number of university students decreased simultaneously. At the same time, world experience regarding the existence of a high degree of dependence of GDP growth on the number of students studying in institutions of higher education, and in the future specialists from some areas, testify to the presence of potential in Ukraine for significant stimulation of economic growth.

Key words: *educational system, higher education, trend, principle.*

Постановка проблеми. Останнім часом розвиток системи освіти характеризується гармонізацією освітніх моделей у міжнародному аспекті. Ця тенденція формується, виходячи з прагнення країн з ліберальними системами освіти, окреслити і впорядкувати на національному рівні різноманітність типів професійних освітніх програм, кваліфікацій і сертифікатів, які видаються за результатами навчання.

Сучасні тенденції у сфері вищої освіти мають динамічний характер змін та пристосування, з одного боку, до вимог суспільно-економічних процесів, а з іншого, – до змін унаслідок форс-мажорних обставин.

Система освіти як соціальна інституція розвивається відповідно до цілей та потреб суспільства, технологій та науки. Проте переформування освітніх програм здійснюється також у ході трансформаційних процесів у рамках євроінтеграції. Трансформація суспільства супроводжується трансформацією багатьох систем, в тому числі й освітньої.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Цифрові трансформації [2], усілякі освітні інновації, включаючи індивідуальні траєкторії навчання, персоналізовані освітні технології чи масові навчальні онлайн-платформи [1; 5], пов'язані з переорієнтацією ставлення студентів, які з пасивних споживачів

певного освітнього контенту стають активними творцями власних освітніх шляхів [13]. Керуючи власним освітнім процесом, вони визначають його темп, цілі, набувають і створюють необхідні для цього ресурси, використовуючи онлайн-курси, навчальні програми чи різноманітний досвід, в тому числі і практичний [9; 10]. Ці зміни є частиною течії трансформацій, яку називають освітньою революцією, пов'язаною з появою нових освітніх установ, практик та інструментів, концептуально пов'язаних із процесом навчання впродовж життя [12]. Сучасні процеси розвитку освітніх системи відбуваються на тлі посилення впливу університетів на економіку країн [6] як на макро- і мезо-, так і на мікрорівні.

У ряді досліджень акцентується увага на змінах у системі освіти внаслідок дії форс-мажорних обставин. Під впливом пандемії Covid-19 спостерігаються зміни на ринках освітніх послуг [3] та тенденції розвитку, що є спільними для всіх систем освіти [7; 11]. Перехід на дистанційне навчання став масовим у всіх країнах. До локдаунів 2020-2021 рр. більшість університетів мали необхідну інфраструктуру, певний досвід онлайн-викладання та використання цифрових технологій, змогли оперативнo перевести освітній процес онлайн, що дозволило без суттєвих втрат продовжити свою освітню діяльність.

Процес конвергенції освітніх систем європейських країн стимулює освітню міграцію студентів та викладачів. Як зазначається в роботі [8], державна політика України у сфері вищої освіти має стати одним з основних факторів підвищення рівня конкурентоспроможності країни на світовому рівні.

Мета і завдання статті полягає у визначенні основних світових тенденцій розвитку освітніх систем та формуванні основних принципів розвитку освітньої системи, зокрема, її ланки – системи вищої освіти.

Виклад основного матеріалу та обґрунтування отриманих результатів дослідження. Аналізуючи світові тенденції трансформації системи освіти, можна зробити висновок, що на початку XXI століття склались наступні тенденції глобального характеру, які вплинули в подальшому на сучасний стан та формування її принципів: 1) вища освіта стала більш доступною для широких верств населення незалежно від соціального статусу та матеріального стану людей, які прагнуть її отримати. Це свідчить про впровадження *принципу демократизації* в систему вищої освіти; 2) прагнення до забезпечення права на освіту всім, хто бажає, незалежно від національності, політичних поглядів, расової ознаки та ін., що свідчить про *принцип неупередженості та рівноправ'я*; 3) відбувається поступова тривалість та підвищення якості дошкільної освіти та виховання дітей, що значно полегшує ефективність роботи всіх наступних рівнів освіти. Це є результатом упровадження *принципу взаємоузгодженості цілей* усіх рівнів освіти з метою підвищення її якості; 4) підвищення ефективності функціонування початкової школи за рахунок її реформування відповідно до європейських стандартів та впровадження *принципу інклюзії* в освіті; 5) забезпечується перебудова базової школи, яка включає в себе поєднання засад загальної освіти з професійною. Цей підхід запроваджує *принцип*

отримання прикладних знань та забезпечення синергії світоглядної функції освіти та набуття фахових компетенцій; 6) світова тенденція формує вектор поступового ускладнення системи професійної освіти, створення багатовекторності та направленості професійної освіти на поступове ускладнення її варіантів та орієнтацію на засвоєння більшої кількості компетенцій. Таким чином, формується *принцип забезпечення компетентнісного підходу* у сфері професійної освіти; 7) створення системи розвитку творчого потенціалу при отриманні професійних здібностей, формування креативного мислення в процесі навчання. Це забезпечує *принцип розвитку креативного мислення*; 8) освіта стає пріоритетом у системі суспільних відносин, стимулюючи інвестиції в людський капітал, що, у свою чергу, стає регулятором економічного розвитку. Таким чином забезпечується *принцип регуляторності економічного розвитку через систему освіти*; 9) відбувається інформатизація системи освіти та поступовий перехід у дистанційний формат, що сприяє розширенню освітніх послуг та розвиток здібностей учнів та студентів, що сприяє впровадженню *принципу постійного оновлення знань* за рахунок інформатизації; 10) світова тенденція свідчить про розвиток різноступеневої системи освіти, яка забезпечує більш широку академічну мобільність та здатність до формування індивідуальної траєкторії навчання, що, у свою чергу, забезпечує формування *принципу індивідуалізації освіти та автономії* університетської освіти; 11) світова система освіти має тенденцію щодо поширення гуманітарної складової при підготовці фахівців для різних галузей за рахунок упровадження компетенцій, що формують філософський світогляд, базуються на результатах політологічних та соціологічних дослідженнях та враховують досягнення різних сфер на напрямків. Цей підхід забезпечує реалізацію *принципу гуманізації освіти* за рахунок формування особистих якостей у поєднанні з фаховими компетентностями; 12) відбувається посилення тенденції інтеграції закладів вищої освіти в систему університетів, які стають великими науково-освітніми кластерами, набуваючи характеристики національного та міжнародного значення. За рахунок цього відбувається реалізація *принципу поєднання та взаємодії між наукою та практикою*; 13) динаміка змін суспільно-економічних процесів сприяє динамічності процесів оновлення навчальних планів та програм, упровадження новацій, які мають на меті відповідність системи вищої освіти світовим стандартам. Такий підхід реалізує на практиці *принцип інтернаціоналізації освіти та науки*, можливість наукового обміну без кордонів; 14) поглиблення міжнародного співробітництва в системі вищої освіти є продовженням реалізації на практиці *принципу інтернаціоналізації освіти та науки*, який має бути спрямований на розроблення наукових проєктів та формування *принципу інтеграційних зв'язків міждисциплінарного характеру*; 15) соціальна орієнтованість системи вищої освіти та створення умов для розвитку людини, її професійного, філософського та культурного світогляду формує *загальноцивілізаційний принцип* наукових знань, сприяючи залученню особистості до світових життєвих цінностей та досягнень.

Обґрунтовані вище принципи можна представити у вигляді рис. 1.

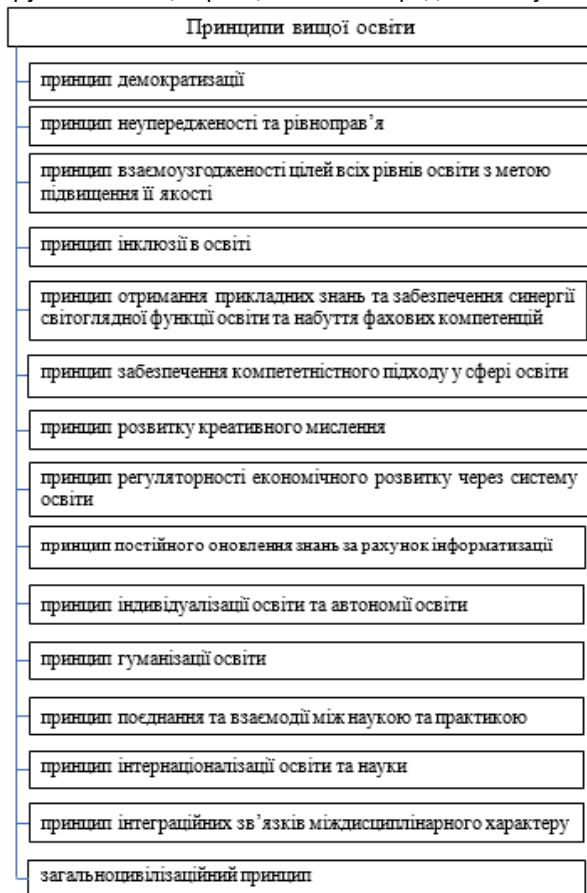

Рис. 1. Обґрунтування основних принципів ліберальної системи вищої освіти

[розроблено Несторенко Т.П.]

Ці принципи, які формувалися в результаті трансформацій, що відбувалися протягом XX сторіччя, створюють вектор подальшого розвитку системи вищої освіти, який має на меті реалізацію таких напрямків: поява когнітивних технологій та штучного інтелекту сприяє залучення людини до технологічного прогресу, забезпечення її тісної взаємодії з технологічними факторами. Ця тенденція стимулює запит на морально-етичні цінності в суспільстві як регулятора відносин; відбувається посилення фундаментальної науки, як результату впливу

технологічного фактору на всі сфери людської діяльності. Ця тенденція, у свою чергу, стимулює запит на результати наукових досліджень, які відбуваються на міждисциплінарному рівні. Сучасні фахівці повинні мати широкий спектр знань при реалізації своїх компетенцій на практиці, проявляти на практиці результати перспективних високих технологій; на розвиток науки та освіти впливають наголошені ООН цілі стійкого розвитку людства. Пошуки шляхів досягнення цілей стійкого розвитку стимулює напрямки наукових досліджень та забезпечує фундамент для гармонізації цілей науки, освіти та суспільства; розвиток когнітивних технологій та цифровізація суспільства сприяє підвищенню якості освіти в сфері соціально-поведінкових наук та адміністрування та управління.

Світові тенденції системи освіти тісно пов'язані з потребою гармонізації стандартів освіти різних країн та формування стандартів у сфері освіти, які сприятимуть універсалізації та реалізації можливостей академічної мобільності, уніфікації та спрощення системи отримання дипломів.

Крім того, загальною світовою тенденцією є формування такої системи освіти, яка буде спрямована на реалізацію принципу створення людського капіталу. Створення фундаменту для інвестицій у людський капітал має на меті формування технічно прогресивної, виробничої сили, яка здатна швидко адаптуватися до змін, які відбуваються в технологічній сфері та суспільно-економічному житті.

Рис. 2. Динаміка зміни закладів вищої освіти в Україні та ВВП у фактичних цінах за період 2011-2021 рр. [розроблено авторами на основі [4]]

У багатьох наукових дослідженнях було доведено зв'язок між освітою людини та економічним зростанням, існує взаємозв'язок між освітою, доходом та зростанням виробничих сил. При цьому спостерігається більший ефект при інвестиціях на ранніх етапах отримання освіти. Крім економічних вигод, освіта створює інші, сприяючи формуванню соціального капіталу, який слід розглядати як суспільство з більшою соціальною взаємодією та інтеграцією всіх сфер життя, високим ступенем громадянської відповідальності. Залучення людини в освітянський простір сприяє формуванню в неї соціальних, емоційних та інших життєвих навичок. Для

дослідження фактологічного матеріалу впливу освіти на економічне зростання, розглянемо статистику України, що дозволить зробити висновок щодо ступеня взаємного впливу цих факторів.

З наведених статистичних даних видно, що процес скорочення кількості університетів супроводжується зростанням валового внутрішнього продукту в Україні. Для підтвердження гіпотези про взаємний вплив та залежність динаміки зміни ВВП від кількості університетів був застосований кореляційний аналіз, результати якого свідчать про той факт, що обсяги ВВП залежить від кількості університетів та студентів, які навчаються у ЗВО.

Таблиця 1

Аналітичні дані щодо залежності зростання ВВП від кількості університетів [розроблено авторами на основі [4]]

Рік	ВВП у фактичних цінах, млн. грн.	Кількість університетів, академій, інститутів – усього, од	Кількість студентів – усього, осіб
2011	1349178	330	2 066 667
2012	1459096	326	1 899 138
2013	1522657	316	1 770 311
2014	1586915	309	1 673 287
2015	1988544	277	1 437 955
2016	2358971	288	1 375 160
2017	2982920	287	1 369 432
2018	3558706	289	1 329 964
2019	3978400	282	1 322 324
2020	4222026	332	1 141 889
2021	5459574	242	1 046 669
Коефіцієнт кореляції		-0,600863462	-0,886905341

Наведені розрахунки свідчать про середній рівень кореляції, на основі чого можна зробити висновок щодо середнього ступеня залежності зростання ВВП від кількості закладів вищої освіти. Проте спостерігається високий ступінь залежності зростання ВВП від кількості студентів, які навчаються в ЗВО. Виходячи з аналітичних даних, можна стверджувати, що збільшення кількості студентів, а в майбутньому фахівців з певного напрямку мають потенціал для значного стимулювання економічного зростання.

Висновки та пропозиції. Таким чином, зміни, що відбуваються в освітній системі, і особливо в її ланці – системі вищої освіти, слід розглядати в контексті ширших трансформацій сучасного світу, зокрема з урахуванням їх динаміки.

На основі аналізу світових тенденцій трансформацій системи освіти було доведено, що на початку XXI століття склалися певні тенденції глобального характеру, які вплинули в подальшому на сучасний стан та формування її принципів. Обґрунтування в статті цих світових тенденцій є необхідною складовою для визначення напрямку розвитку системи вищої освіти будь-якої країни, в тому числі й України.

Література

1. Алексеева Г. М. Використання інформаційно-комунікаційних технологій в процесі професійної підготовки студентів педагогічних вузів. *Збірник наукових праць (Актуальні питання фізико-математичної освіти)* : випуск 3. Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка. Суми : ВВП «Мрія», 2014. С. 184–191.
2. Гавриленко Н., Козіцька Н. Аналітичне забезпечення цифрових трансформацій. *Економіка та суспільство*. 2022. № 38. URL : <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-38-38>. (дата звернення: 15.10.2022)
3. Гура В., Несторенко Т., Макаренко Т. Дослідження категорії «освітня послуга»: міждисциплінарний підхід. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки* : зб. наук. пр. 2022. Вип. 2. С. 91–104. URL : <https://doi.org/10.31494/2412-9208-2022-1-2-91-104> (дата звернення: 12.10.2022)
4. Державна служба статистики України. URL : <https://ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 15.10.2022).
5. Кравченко Н. В., Алексеева А. М., Горбатюк Л. В., Антоненко О. В. Підвищення академічної відкритості закладів вищої освіти засобами веб-технологій. *Фізико-математична освіта*. 2017. № 4 (14). 330–335. URL : <https://cutt.ly/9NzSa1Y> (дата звернення: 17.10.2022)
6. Несторенко Т. П. Значення університету для економіки міста: приклад впливу переміщеного університету. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2021 (298). № 5. Т. 1. С. 223–227. URL : <https://cutt.ly/0YcXkE4> (дата звернення: 30.09.2022)
7. Султанова Л., Желуденко М. Вплив пандемії covid-19 на розвиток освітніх систем у глобальному, європейському та національному вимірах. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи*. 2020. 18 (2). С. 171–183. URL : [https://doi.org/10.35387/od.2\(18\).2020.171-183](https://doi.org/10.35387/od.2(18).2020.171-183) (дата звернення: 10.10.2022)
8. Azhazha M., Nestorenko T., Peliova J. Trends of international student migration. *Management and administration in the field of services: selected examples*. Opole : The Academy of Management and Administration in Opole, 2020. С. 126–137. URL : <https://cutt.ly/KMxYxBf> (дата звернення: 29.09.2022)
9. Nestorenko T., Ostenda A., Kravchuk Yu., Nestorenko O. Entrepreneurship and universities: a place of academic business incubators. *Ukrainian Journal of Applied Economics and Technology*. 2022. Vol. 7. № 1. С. 63–71. URL : <https://cutt.ly/qG8Gal5> (дата звернення: 17.09.2022).
10. Ostenda A., Nestorenko T., Ostenda J. Practical education on a higher level in Poland: example of Katowice School of Technology. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Серія : Педагогічні науки* : зб. наук. пр. 2018. Вип. 1. С. 186–190. DOI 10.31494/2412-9208-2018-1-1
11. Polishchuk O., Kulnich T., Martynovych N., Popova Yu. Digitalization and sustainable development: the new covid-19 challenge requires non-standard solutions. *Problems of Sustainable Development*. 2022. 17 (2). P. 69–79. URL : <https://doi.org/10.35784/pe.2022.2.08> (дата звернення: 15.10.2022)
12. Solarczyk-Ambrozik E. Uniwersytety wobec przemian pracy i globalnej kultury edukacyjnej. *Teologia i Moralność*. 2021. Vol. 16. # 1(29). С. 43–49.
13. Yakovleva O., Slyusar V., Kushnir O., Sabovchuk A. New Trends in Scientific and Technological revolution (STR) and Transformation of Science and Education Systems in the Paradigm of Sustainable Development. *E3S Web of Conferences*; Les Ulis, 2021. Vol. 277. URL : <https://doi.org/10.1051/e3sconf/202127706006> (дата звернення: 25.09.2022)

References

1. Alekseeva, H. M. (2014). *Vykorystannia informatsiino-komunikatsiinykh tekhnolohii v protsesi profesiinoi pidhotovky studentiv pedahohichnykh vuziv* [The use of information and communication technologies in the process of professional training of students of pedagogical universities]. Zbirnyk naukovykh prats (Aktualni pytannia fizyko-matematychnoi osvity) – Collection of scientific works (Actual issues of physical and mathematical education). Sums'kyj derzhavnyj pedahohichnyj universytet imeni A.S.Makarenka. Sumy : VVP «Mriia». No 3, 184–191 [in Ukrainian].
2. Havrylenko, N., Kozitska, N. (2022). *Analitychne zabezpechennia tsyfrovyykh transformatsii* [Analytical support of digital transformations]. *Economy and society – Ekonomika ta susilstvo*, (38). Available at : <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-38-38> [in Ukrainian].
3. Gura, V., Nestorenko, T., Makarenko, T. (2022). *Doslidzhennia katehorii «osvitnia posluha»: mizhdystyplinarnyi pidkhid* [Research of the «educational service» category: an interdisciplinary approach]. *Naukovi zapysky Berdianskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu*. Seria : Pedahohichni nauky – Scientific papers of Berdyansk State Pedagogical University. Series: Pedagogical sciences, 2, 91–104. Available at : <https://doi.org/10.31494/2412-9208-2022-1-2-91-104> [in Ukrainian].
4. *Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy* [State Statistics Service of Ukraine]. Available at : <https://ukrstat.gov.ua> [in Ukrainian].
5. Kravchenko, N. V., Aliksieieva, A. M., Gorbatiuk, L. V., Antonenko, O. V. (2017). *Pidvyschennia akademichnoi vidkrytosti zakladiv vyshchoi osvity zasobamy veb-tekhnolohii* [Increasing the academic openness of higher education institutions by means of web technologies]. *Fizyko-matematychna osvita – Physical and mathematical education*, 4 (14), 330–335. Available at : <https://cutt.ly/9NzSalY> [in Ukrainian].
6. Nestorenko, T. P. (2021). *Znachennia universytetu dlia ekonomiky mista: pryklad vplyvu peremishchenoho universytetu* [The importance of the university for the city's economy: an example of a relocated university impact]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu – Herald of Khmelnytskyi National University*, #5, vol. 1 (298), 223–227. Available at : <https://cutt.ly/OYcXkE4> [in Ukrainian].
7. Sultanova, L., Zheludenko, M. (2020). *Vplyv pandemii covid-19 na rozvytok osvitnikh system u hlobalnomu, yevropeyskomu ta natsionalnomu vymirakh* [The impact of the covid-19 pandemic on the development of educational systems in global, European and national dimensions]. *Osvita doroslykh: teoriia, dosvid, perspektyvy – Adult education: theory, experience, perspectives*, 18(2), 171–183. Available at : [https://doi.org/10.35387/od.2\(18\).2020.171-183](https://doi.org/10.35387/od.2(18).2020.171-183) [in Ukrainian].
8. Azhazha, M., Nestorenko, T., Peliova, J. (2020). *Trends of international student migration*. Management and administration in the field of services: selected examples. Opole: The Academy of Management and Administration in Opole, 126–137. Available at : <https://cutt.ly/KMxYxBf> [in English].
9. Nestorenko, T., Ostenda, A., Kravchuk, Yu., Nestorenko, O. (2022). *Entrepreneurship and universities: a place of academic business incubators*. *Ukrainian Journal of Applied Economics and Technology*, Vol. 7, № 1, 63-71. Available at : <https://cutt.ly/qG8Gal5> [in English].
10. Ostenda, A., Nestorenko, T., Ostenda, J. (2018). *Practical education on a higher level in Poland: example of Katowice School of Technology*. *Naukovi zapysky Berdianskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu*. Seria : Pedahohichni nauky – Scientific papers of Berdyansk State Pedagogical University. Series: Pedagogical sciences, Iss. 1, 186–190. DOI 10.31494/2412-9208-2018-1-1 [in English].
11. Polishchuk, O., Kulinich, T., Martynovych, N., Popova, Yu. (2022). *Digitalization and sustainable development: the new covid-19 challenge requires non-*

standard solutions. Problems of Sustainable Development, 17 (2), 69-79. <https://doi.org/10.35784/pe.2022.2.08> [in English].

12. Solarczyk-Ambrozik, E. (2021). *Uniwersytety wobec przemian pracy i globalnej kultury edukacyjnej*. *Teologia i Moralność*, vol. 16, 1 (29), 43–49 [in Polish].

13. Yakovleva, O., Slyusar, V., Kushnir, O., Sabovchuk, A. (2021). *New Trends in Scientific and Technological revolution (STR) and Transformation of Science and Education Systems in the Paradigm of Sustainable Development*. *E3S Web of Conferences*; Les Ulis, Vol. 277. <https://doi.org/10.1051/e3sconf/202127706006> [in English].

АНОТАЦІЯ

У статті досліджуються основні тенденції розвитку системи освіти, зокрема, її окремої ланки – системи вищої освіти. Авторами проаналізовано фактори, що впливають на напрямок розвитку системи вищої освіти.

У дослідженні обґрунтовано основні принципи ліберальної системи вищої освіти. Автори виділяють такі принципи: демократизації; неупередженості та рівноправ'я; взаємоузгодженості цілей всіх рівнів освіти з метою підвищення її якості; інклюзії в освіті; отримання прикладних знань та забезпечення синергії світоглядної функції освіти та набуття фахових компетенцій; забезпечення компетентнісного підходу у сфері освіти; розвитку креативного мислення; регуляторності економічного розвитку через систему освіти; постійного оновлення знань за рахунок інформатизації; постійного оновлення знань за рахунок інформатизації; індивідуалізації освіти та автономії освіти; гуманізації освіти; поєднання та взаємодії між наукою та практикою; інтернаціоналізації освіти та науки; інтеграційних зв'язків міждисциплінарного характеру; загальноцивілізаційний принцип.

Автори визначають вектор подальшого розвитку системи вищої освіти, метою якого є реалізація таких напрямків, як стимулювання запиту на морально-етичні цінності в суспільстві як регулятора відносин; стимулювання запиту на результати наукових досліджень, які відбуваються на міждисциплінарному рівні; стимулювання напрямки наукових досліджень та забезпечення фундаменту для гармонізації цілей науки, освіти та суспільства; підвищення якості освіти у сфері соціально-поведінкових наук та адміністрування та управління.

У статті на основі дослідження фактологічного матеріалу визначається взаємовплив освіти та економічного зростання. До початку повномасштабного вторгнення Росії на територію України спостерігалось зростання валового внутрішнього продукту України при одночасному скороченні кількості закладів вищої освіти та студентів у ЗВО. Разом з тим, світовий досвід щодо наявності високого ступеня залежності зростання валового внутрішнього продукту від кількості студентів, які навчаються в закладах вищої освіти, а в майбутньому фахівців з певних напрямків свідчать про наявність в Україні потенціалу для значного стимулювання економічного зростання.

Ключові слова: освітня система, вища освіта, тенденція, принцип.